

УЧАСТЬ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У
ПРАВОВІДНОСИНАХ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ

Швагер Ольга Андріївна,

асистент кафедри цивільно – правових дисциплін

та фінансового права

Навчально - наукового інституту права

Сумського державного університету

Правовідносини неплатоспроможності банків – це врегульовані нормами права відносини, які виникають між Національним банком України, Фондом гарантування вкладів фізичних осіб і неплатоспроможним банком з приводу введення, здійснення та припинення тимчасової адміністрації, тобто з приводу організації виведення неплатоспроможного банку з ринку із застосуванням встановлених законодавством способів у межах здійснення процедури тимчасової адміністрації або його ліквідації внаслідок визнання неплатоспроможним. [1, с. 22]

Джерелами правового регулювання відносин неплатоспроможності є Конституція України, Закон України «Про банки та банківську діяльність», Закон України «Про Національний банк України», Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб в Україні» та інші законодавчі акти, а також нормативно-правові акти Національного банку України.

Статтею 76 Закону України «Про банки та банківську діяльність» визначено обов'язок Національного банку України прийняти рішення про віднесення банку до категорії неплатоспроможних у разі настання хоча б однієї з підстав :

1) неприведення банком своєї діяльності у відповідність із вимогами законодавства, у тому числі нормативно-правових актів Національного банку

України, після віднесення його до категорії проблемних, але не пізніше ніж через 180 днів з дня визнання його проблемним;

2) зменшення розміру регулятивного капіталу або нормативів капіталу банку до однієї третини від мінімального рівня, встановленого законом та/або нормативно-правовими актами Національного банку України;

3) невиконання банком протягом п'яти робочих днів поспіль двох і більше відсотків своїх зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами та/або встановлення фактів невідображення в бухгалтерському обліку документів клієнтів банку, що не виконані банком у встановлений законодавством строк, після віднесення банку до категорії проблемних;

5) виявлення фактів здійснення банком після віднесення його до категорії проблемного операцій (крім нарахування відсотків за вкладками, отримання клієнтами банку заробітної плати, аліментів, пенсій, стипендій, інших соціальних, державних виплат), оформлення (переоформлення) договорів, внаслідок яких зобов'язання перед фізичними особами в межах гарантованої суми відшкодування збільшуються за рахунок зменшення зобов'язань перед фізичними особами, які перевищують гарантовану суму відшкодування, та/або зобов'язань перед фізичними особами, які не підпадають під гарантії Фонду гарантування фізичних осіб, та/або юридичними особами;

б) невиконання банком, віднесеним до категорії проблемного, розпорядження, рішення Національного банку України (у тому числі про застосування заходів впливу/санкцій) та/або вимоги Національного банку України щодо усунення порушень банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України протягом визначеного Національним банком України строку.

Національний банк України не пізніше дня, наступного за днем прийняття рішення про віднесення банку до категорії неплатоспроможних, повідомляє про це рішення Фонд гарантування вкладів фізичних осіб для вжиття ним заходів, передбачених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». [2]

Так, юридичним фактом виникнення правовідносин неплатоспроможності, вбачаємо, є рішення Національного банку України (далі - НБУ) про віднесення банку до категорії неплатоспроможних.

На нашу думку, прийняття зазначеного вище рішення слід вважати першим етапом процедури визнання банку неплатоспроможним, саме на цьому етапі відбувається вступ Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі - Фонд) у правовідносини неплатоспроможності. Саме в цей часовий проміжок відбувається перехід функцій від НБУ до Фонду в частині здійснення банківського нагляду.

Стаття 34 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (далі - Закон) визначає, що Фонд розпочинає процедуру виведення неплатоспроможного банку з ринку не пізніше наступного робочого дня після офіційного отримання рішення Національного банку України про віднесення банку до категорії неплатоспроможних. Виконання цієї функції стає можливим за рахунок отримання наступних повноважень:

1) вчиняти будь-які дії та приймати рішення, що належали до повноважень органів управління і органів контролю банку;

2) укладати від імені банку будь-які договори (вчиняти правочини), необхідні для забезпечення операційної діяльності банку, здійснення ним банківських та інших господарських операцій, з урахуванням вимог, встановлених цим Законом;

3) продовжувати, обмежувати або припиняти здійснення банком будь-яких операцій;

4) повідомляти сторони за договорами, зазначеними у частині другій статті 38 Закону, про нікчемність цих договорів та вчиняти дії щодо застосування наслідків нікчемності договорів;

5) заявляти від імені банку позови майнового та немайнового характеру до суду, у тому числі позови про винесення рішення, відповідно до якого боржник банку має надати інформацію про свої активи;

б) звертатися до правоохоронних органів із заявою про вчинення кримінального правопорушення в разі виявлення фактів шахрайства та інших протиправних дій працівників банку або інших осіб стосовно банку;

7) залучати до роботи у процесі здійснення тимчасової адміністрації за рахунок банку на підставі цивільно-правових договорів інших осіб (радників, аудиторів, юристів, оцінювачів та інших) у межах кошторису витрат, затвердженого виконавчою дирекцією Фонду. Такі договори можуть бути розірвані в односторонньому порядку у день повідомлення Фондом другої сторони про таке розірвання з наслідками, встановленими цивільним законодавством;

8) призначати проведення аудиторських перевірок та юридичних експертиз з питань діяльності банку за рахунок банку в межах кошторису витрат, затвердженого виконавчою дирекцією Фонду;

9) приймати на роботу, звільняти з роботи чи переводити на іншу посаду будь-кого з керівників чи працівників банку, переглядати їх службові обов'язки, змінювати розмір оплати їх праці з додержанням вимог законодавства України про працю;

10) зупиняти розподіл капіталу банку чи виплату дивідендів у будь-якій формі;

11) вчиняти дії, спрямовані на виконання плану врегулювання, відповідно до Закону та нормативно-правових актів Фонду. [3]

Передача функції адміністрування та ліквідації проблемних банків від Національного банку до Фондом гарантування вкладів фізичних осіб суттєво не змінює принципів функціонування системи гарантування вкладів в Україні, проте дозволить ефективно та вчасно реагувати на зміни, що відбуваються на ринку банківських послуг.

Дослідження окреслених вище проблем потребує розвитку у подальших працях, що дозволить розв'язати деякі проблемні питання, які виникають у правовому регулюванні відносин неплатоспроможності банків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Правове регулювання неплатоспроможності банків [Текст]: навчальний посібник для студентів вищих юридичних навчальних закладів/ ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ” ; [уклад. В. Д. Чернадчук]. – Вид 2-ге , перероб. та доп. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 116 с.

2. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III// Відомості Верховної Ради України від 09.02.2001, № 5, стаття 30
Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

3. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 № 4452-VI // Відомості Верховної Ради України від 14.12.2012 р., № 50, ст.. 564 – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>

Швагер О.А. Участь Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у відносинах неплатоспроможності банків/О.А.Швагер//Актуальні проблеми цивільного та господарського права: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 07 жовтня 2016 р.). – Кривий Ріг : Донецький юридичний інститут МВС України, 2016. – С.45-48